Govor povodom obilježavanja članstva Bosne i Hercegovine u UN-u

Vrijedi izgovorena riječ.

Govor visokog predstavnika Valentina Inzka
povodom obilježavanja 22. godišnjice
članstva Bosne i Hercegovine u UN-u
Univerzitet u Sarajevu, 19. maj 2014. godine

Dame i gospodo,

Na samom početku, želim izraziti saučešće porodicama žrtava i onima koji su pogođeni ovom strašnom poplavom.

Želim zahvaliti profesoru Avdispahiću što me pozvao da vam se pridružim na Univerzitetu u Sarajevu da obilježimo 22. godišnjicu članstva Bosne i Hercegovine u UN-u.

Generalna skupština UN-a je 22. maja 1992. godine – bez glasanja – primila Bosnu i Hercegovinu u članstvo Ujedinjenih naroda.

Prethodno je – 20. maja – Vijeće sigurnosti UN-a usvojilo rezoluciju kojom se preporučuje da se ova zemlja primi u članstvo i izražava uvjerenje da će "Bosna i Hercegovina dati značajan doprinos radu ove organizacije".

U ovom pozitivnom kontekstu, zadovoljstvo mi je biti ovdje i uzeti učešću današnjoj diskusiji.

Ova godišnjica članstva u UN-u pada u jednom prilično teškom periodu, ali, naravno, ako uzmemo u obzir okolnosti pod kojima je ova zemlja tada primljena u članstvo UN-a, stvari onda dolaze u pravu perspektivu. U maju 1992. godine, nad Bosnom i Hercegovinom se nadvila tama: danas, bez obzira na sve njene probleme, mnogo je više svjetla nego tame.

U godinama nakon rata, ova zemlja i njen narod napravili su značajan raskorak između tragične prošlosti i sadašnjosti koja ima dosta nedostataka. Dosta toga je urađeno, sada je izazov da se ne samo kreće u pravom smjeru, nego da se kreće brže, tako da možemo napraviti tranziciju ka potpunom i trajnom oporavku.

Partnerstvo sa UN-om

Narod Bosne i Hercegovine načinio je pomake radeći zajedno sa međunarodnim partnerima, a Ujedinjeni narodi su bili jedan od ključnih strateških partnera.

Za vrijeme sukoba, pripadnici Zaštitnih snaga UN-a predano su radili na tome da se ublaže neke od najgorih posljedica sukoba. Pripadnici UNPROFOR-a omogućili su UN-u i drugim humanitarnim agencijama da dovoze pomoć građanima, i mnogi od njih su tada izgubili živote.

Nakon rata, Međunarodne policijske snage UN-a pomagale su da se domaća policija depolitizira, a UNHCR, UNICEF, UNDP i druge agencije UN-a nastavile su pružati dugoročnu pomoć, a neke od ovih agencija i danas su aktivne u Bosni i Hercegovini.

Osoblje UN-a je ponudilo svoju stručnost u mnogobrojnim aspektima kako bi se dao direktan i efikasan doprinos poslijeratnom oporavku. Bosna i Hercegovina je počela uzvraćati vlastitim doprinosom čim je došla u poziciju da je to moguće.

Kada sam se obraćao Vijeću sigurnosti UN-a prije četiri godine, Bosna i Hercegovina je tek počela svoj dvogodišnji mandat kao nestalna članica Vijeća sigurnosti, što je zadatak koji je odlično uradila. A već nekoliko posljednjih godina, jedinice Oružanih snaga Bosne i Hercegovine uspješno učestvuju u misijama podrške miru u okviru mandata UN-a.

Pripadnici Oružanih snaga Bosne i Hercegovine koji su raspoređeni u međunarodnim misijama važan su element u širenju globalne solidarnosti s ljudima koji žive u zonama sukoba, a na jedan poseban način, oni nude nadu, jer dolaze iz zemlje koja je prošla kroz užas rata i koja radi na oporavku.

Naravno, tu je i pitanje Srebrenice. Želio bih kratko citirati Kofija Annana, koji je rekao 1999. godine. “Srebrenica je iskristalizirala istinu koju su Ujedinjeni narodi i svijet u cjelini prekasno shvatili: da je Bosna i Hercegovina predstavljala koliko vojni sukob, toliko i moralni izazov. Srebrenička tragedija će zauvijek proganjati našu istoriju.”

Dodao je da je ključna poruka Srebrenice da se “namjernom i sistematskom pokušaju ugnjetavanja, protjerivanja ili ubijanja cjelokupnog naroda moramo odlučno suprotstaviti svim raspoloživim sredstvima.”

Zlatne prilike

Obraćajući se Vijeću sigurnosti u maju 2010. godine, rekao sam da su se prilike na Zapadnom Balkanu značajno promijenile nabolje. To je bio period kada su susjedne zemlje, opredijeljene za evropske integracije i željne da budu dio ekonomske, kulturne i političke renesanse Jugoistočne Evrope, počele da se bave teškim pitanjima istine o onome što se događalo tokom 90-ih godina.

Diplomacija je radila na uspostavljanju novih veza, a neprijateljstva koja su tinjala više od decenije počela su da se stavljaju u drugi plan.

Tada sam rekao da je Bosna i Hercegovina u situaciji da stekne korist zbog ovog novog i pozitivnijeg regionalnog okruženja.

Nažalost, moramo priznati nakon četiri godine, to nije bio slučaj.
Zemlja nije bila u stanju da ugrabi zlatnu priliku zbog toga što njeni lideri nisu bili u stanju potaknuti volju ili kreativnu sposobnost da pokrenu Bosnu i Hercegovinu s ostatkom regiona u smjeru koji više obećava.

Da li je ova prilika protraćena? Da, jeste.

A posljedice danas osjećaju građani. Visoke stope siromaštva, kriminala, korupcije i nezaposlenosti mogu se pripisati neuspjehu političara da krenu dublje u evropske integracije zajedno sa svim susjedima Bosne i Hercegovine.

Da li je ova prilika zauvijek izgubljena? Ne, nije.

Veoma je bitno da javnost bude upoznata s ovom osnovnom – i pozitivnom – činjenicom, posebno u mjesecima koji prethode općim izborima u oktobru.

Prilika nije zauvijek izgubljena. Bosna i Hercegovina se *može* vratiti na pravi put. Još uvijek je moguće popraviti ono što je izgubljeno posljednjih godina.

Regionalno okruženje je i dalje pozitivno.

Hrvatska je, na primjer, sada država-članica Evropske unije, što znači da se Bosna i Hercegovina nalazi bukvalno na granici sa EU. Srbija je načinila značajan napredak na putu ka evropskim integracijama, a ostale susjedne zemlje se kreću u istom pravcu.

U međuvremenu, uredi Delegacije Evropske unije i specijalnog predstavnika Evropske unije u Bosni i Hercegovini čine najveću diplomatsku misiju EU ove vrste bilo gdje u svijetu, reflektirajući stalnu odlučnost EU da ovoj zemlji ponudi svu pomoć koja joj je potrebna da prebrodi prepreke na putu ka evropskim integracijama.

Jedino pitanje je da li će Bosna i Hercegovina ili ne odgovoriti na taj izazov i iskoristiti tu pomoć i pozitivno okruženje u regionu.

Građansko društvo pronalazi svoj glas

I moguće je da na ovo pitanje neće odgovoriti stranački lideri nego sami građani zbog toga što može doći do značajnih promjena u domaćem političkom okruženju.

U posljednjih dvanaest mjeseci, građansko društvo u ovoj zemlji je počelo pronalaziti svoj glas. Građani diljem političkog i geografskog spektra su se okupili da artikuliraju svoje nezadovoljstvo *statusom quo* i pogoršanjem socio-ekonomske situacije.

Čak ni stranački lideri ne mogu tvrditi da su posljednjih godina postigli rezultate koje su obećali. Građani

zahtijevaju objašnjenje za izostanak napretka.

Oni žele da znaju:

- Zašto se Bosna i Hercegovina ne kreće naprijed u procesu evropskih integracija i tako gubi milione eura u EU fondovima umjesto da se ta sredstva troše na projekte za dobrobit građana;
- Zašto vlasti ne čine ništa da suzbiju korupciju koja je prisutna na svim nivoima društva;
- Zašto poslovno okruženje nije pogodno za ulaganja koja bi mogla stvoriti nova radna mjesta u BiH;
- Zašto se javni prihodi, uključujući prihod od naprednog PDV sistema, ne doznačavaju u dovoljnim količinama za ekonomski razvoj i poboljšanje usluga za dobrobit građana;
- Zašto je javna debata ugušena političkom kontrolom medija i maltretiranjem nezavisnih novinara.

Ova pitanja mogu dobiti odgovore u narednim mjesecima. Predizborna kampanja se dešava u vrijeme kada građani imaju puno toga za reći, u vrijeme kada apetit za stvarnom debatom i dijalogom nikada nije bio veći. Uz ovu novu odlučnost građana, moglo bi se čak reći da će kampanja u 2014. biti prva stvarna predizborna kampanja od kada je Bosna i Hercegovina primljena u članstvo UN –a prije 22 godine.

Ukoliko četiri miliona građana ove zemlje zaista žele nametnuti svoje zahtjeve, onda će političke stranke morati jasnije i ubjedljivije objašnjavati svoje političke platforme. Protesti širom zemlje, tokom proteklih 12 mjeseci, pokazuju da građani više nisu spremi da prihvataju političke slogane umjesto praktičnih političkih rješenja, i da građani mogu prevazići međuetničke podjele čak i ako neke od glavnih političkih stranaka to nerado čine.

Prije četiri godine u svom obraćanju pred Vijećem sigurnosti aludirao sam na činjenicu kako je štetno što među strankama nema konsenzusa o tome kakva bi država Bosna i Hercegovina trebala biti. Nije postojala zajednička vizija.
A svi moramo biti svjesni da istu situaciju imamo i danas.

No, ukoliko političari ne mogu kreirati zajedničku viziju to ne znači da to ne mogu učiniti sami građani.

Nedavno istraživanje javnog mnijenja provedeno u cijeloj zemlji utvrdilo je da skoro 80% građana koji su učestvovali u anketama smatra da su političari dio problema s kojima se njihove porodice suočavaju.

Manje od 5% vjeruje da političari mogu zaista riješiti probleme s kojima se suočavaju obični građani.

U vrijeme provođenja ankete, skoro tri četvrtine anketiranih naveli su nezaposlenost kao najvažnije pitanje kojima se stranke trebaju baviti tokom predizborne kampanje.

Nezaposlenost je bila daleko ispred svih drugih pitanja. Samo 3% građana smatra da etnička pitanja trebaju biti najvažnije teme predizborne kampanje, a skoro 76% vjeruje da se građani BiH mogu međusobno slagati bez ikakvih problema i da etničke tenzije uzrokuju političari, a ne obični građani.

Činjenica je da su građani u ovoj zemlji slični građanima u bilo kojoj državi u Evropi: imaju iste probleme, iste brige i ista nadanja i strahove za svoju vlastitu budućnosti i budućnost svoje djece.

To je nešto što mnogi stranački lideri ne žele čuti.

Ali, to je činjenica željeli oni to čuti ili ne.

Dinamična predizborna kampanja bazirana na suštinskim pitanjima

Radi ovoga vjerujem da ova predizborna kampanja može biti među najbitnijim i najznačajnijim kampanjama ikada.

Mnogi kandidati će možda pokušati da se vrate na poznate priče koje izazivaju strah i nepovjerenje – ali građani žele da razgovaraju o tome kako će se kandidati boriti s materijalnim i socijalnim problemima sa kojima se ova zemlja suočava.

I za razliku od prethodnih izbora, građani će ovaj put morati utvrditi pitanja za debatu. To je ono što i rade posljednjih dvanaest mjeseci. Građani preuzimaju inicijative i primoravaju svoje političke predstavnike da odgovore na njih.

Ovo je pozitivan slijed događaja u jednoj zdravoj demokraciji.

Mnogi problemi s kojima se zemlja suočava mogli su se izbjeći da nije ispuštena zlatna prilika posljednjih nekoliko godina.

Ali sada je pitanje: kako iskoristiti prilike koje su još uvijek pred nama?

Od kraja rata, Bosna i Hercegovina je načinila pomake koristeći mehanizme koji su uspostavljeni u okviru Dejtonskog sporazuma. Danas je situacija značajno bolja nego prije deset ili petnaest godina.

Ali mogla bi biti mnogo bolja i *bića* mnogo bolja ako se dejtonski mehanizmi budu koristili za dobrobit građana umjesto da se koriste, kao što je bio slučaj u posljednje vrijeme, za blokiranje pomaka i pogoršanje života građana.

Ova neprihvatljiva situacija može se prevazići dinamičnom predizbornom kampanjom koja će se baviti suštinskim pitanjima.

Zadatak pred političkim strankama je da uvjere javnost da ovakve izglede mogu pretočiti u stvarnost. Ako je to ono što obećavaju, nije li onda razumno pitati ih da objasne kako namjeravaju da to urade.

Ove godine obilježavamo 22. godišnjicu članstva Bosne i Hercegovine u Ujedinjenim narodima. Prije dvadeset i dvije godine, kada je primljena u članstvo kao nova država članica, ova zemlja je krenula u period od tri i po godine užasnog mraka, Danas, svjetlo postoji. Možemo vidjeti put naprijed. Stvari se mogu poboljšati – i mogu se poboljšati veoma brzo ako građani uzmu sudbinu ove zemlje u vlastite ruke i budu razgovarali o pozitivnim stvarima.

Ovo se već događa. Ako glas građana postane jači i samouvjereniji u narednim mjesecima, imat ćemo više osnova za optimizam nego što smo imali zadnjih godina.

Hvala